

З метою вивчення ставлення суспільства до жорстокого поводження з дітьми, застосування тілесних покарань, а також практик виховання дітей батьками в Україні було проведено у травні 2013 дослідження компанією GfK і її партнерами в рамках проекту «Дитинство без насильства – покращення системи захисту дітей у Східній Європі». За даними цього дослідження, можна зробити наступні висновки:

1. Переважна більшість опитаних жителів України схильні вважати, що частота випадків жорстокого поводження по відношенню до дитини за останні 10 років збільшується або зберігається на незмінному рівні. При цьому майже половина опитаних звертає увагу на збільшення поширеності дитячої бездоглядності, сексуального насильства та криків на дитину, третина – застосування тілесних покарань та словесного приниження.

2. Майже половина опитаних припускає можливість застосування тілесних покарань до дітей, а кожен десятий вважає це цілком нормальним.

3. Більше половини опитаних в цілому підтримує заборону фізичних покарань, проте така підтримка не абсолютною. Частіше за все (більш ніж у половині випадків) опитані жителі України підтримують заборону побиття ременем або іншими предметами та сильне побиття рукою, сильний поштовх, в той час як заборону ляпасів та шльопання долонею в тому чи іншому ступені підтримує менше третини опитаних.

4. Дослідження показало, що лише в одному випадку із десяти опитані, які мають дітей, в рамках сімейного виховання ніколи не застосовували тілесних покарань. Найчастіше опитані українці застосовували шльопання – хоча б раз його використали більш ніж дві третини опитаних, застосовує часто кожен п'ятий з опитаних. Інші, більш жорсткі види тілесних покарань за власним визнанням застосовували не більше третини опитаних, часто їх практикують одиниці.

5. Частина опитаних, які однозначно висловили недоцільність тілесних покарань та необхідність їхньої заборони, вказали, що при вихованні власних дітей вони використовували або використовують тілесні покарання. Особливо характерним є ставлення до шльопання долонею, адже більшість з тих, хто висловився за необхідність його заборони, самі тим не менше періодично його застосовують при вихованні власної дитини.

6. В суспільстві немає однозначної оцінки можливостей різних типів установ і служб надати допомогу дітям, які страждають від насильства. Серед запропонованих установ та організацій, діяльність яких передбачає захист дитини та надання їй допомоги у скрутних ситуаціях, найбільшу середню оцінку отримали соціальні служби, далі за оцінкою йдуть міліція, органи правосуддя, навчальні заклади та громадські організації.

7. Враховуючи вище визначені чинники поширення та особливості ставлення опитаних до насильства над дітьми в сім'ї та тілесних покарань дитини, для зниження поширеності цього явища та для запобігання новим випадкам жорстокого поводження з дитиною в сім'ї можна рекомендувати: формування в суспільстві чіткого коректного уявлення про сутність, прояви та ознаки жорстокого поводження з дитиною, причини та наслідки застосування тілесних покарань; формування в суспільстві, зокрема у молоді, критичного ставлення до традицій сімейного виховання, пов'язаних із тілесним покаранням та низької толерантності до випадків жорстокого поводження із дитиною; популяризацію альтернативних покаранням методів виховання та сприяння формуванню у молодих батьків необхідних для їх застосування навичок; популяризацію діяльності соціальних служб та громадських організацій, спрямованої на попередження жорстокого поводження з дитиною та надання допомоги дітям, які постраждали від насильства в сім'ї, розвінчування негативних міфів та забобон щодо такої діяльності, проведення подальшої професійної підготовки фахівців даних служб та організацій до впровадження діяльності та застосування сучасних форм і методів педагогічної й психологічної допомоги сім'ям з дітьми.

Можливі наслідки для дитини, яка потерпає від насильства

1. Якщо дитина була свідком насильства, то вона засвоює, що:
2. Насильство - це засіб розв'язання конфліктів або отримання бажаного.
3. Цю навичку вона переносить у оточуюче середовище: дитячий садок, школу, дружні і близькі стосунки, а потім - у свою сім'ю та на своїх дітей.
4. Вважає, що негативні форми поведінки в суспільстві - найважливіші. Отримує впевненість, що тиск і агресія приводять до бажаного результату, і не шукає інших способів взаємодії з людьми. Вона не знає, що можна домогтися бажаного, не обмежуючи прав іншого.
5. Довіряти людям, і особливо дорослим, - небезпечно.
6. У своїх сім'ях вони не мають прикладу позитивних стосунків, тому їм важко встановити близькі стосунки з іншими людьми. Вони не спроможні розуміти почуття інших людей.
7. Свої почуття й потреби не можна виражати відкрито.
8. Дитина не може відкрито виразити свої справжні почуття в сім'ї, тому що або до неї просто нікому немає діла, або за це на неї чекатиме покарання. Врешті-решт, вона втрачає цю навичку - виявляти свої справжні почуття. Дієві тільки негативні почуття - вони привертають увагу, піднімають авторитет, тому тільки їх варто проявляти.
9. Унаслідок цього дитина: або приховує свої почуття в сім'ї, знаходячи їм вихід на вулиці, у школі, або керується принципом - мовчи, терпи і принижуйся;
10. У сім'ях, де у стосунках з дітьми переважають контролювання, нехтування дитячими потребами, тиск, приниження один одного, дитина може вирости агресивною, або такою, що не зможе відстояти себе.
11. Будь-яке домашнє насильство - незалежно від того, спрямоване воно безпосередньо на дитину чи на іншого члена сім'ї, - травмує дитину! Тому ми повинні частіше думати про те, кого ми хочемо виховати.

Рекомендації батькам, як допомогти дитині уникнути насильства

Не втрачайте контакту з дітьми:

- намагайтеся мати двосторонній зв'язок між вами і вашими дітьми; діти повинні бути впевнені, що вам можна довіряти свої проблеми в разі необхідності;
- тісніше спілкуйтеся з дитиною, щоб зменшити вірогідність зіткнення зі злочинним світом;
- знайте, де знаходяться діти в даний момент;
- для досягнення взаємопорозуміння з дитиною слід звернути увагу на кілька важливих моментів:
 - розмовляйте з дітьми про все, навіть про дрібниці, головне - ваше спілкування;
 - ставтесь до дитячих розповідей шанобливо, не кепкуйте; після того, як дитина закінчить говорити, можна вимовити щось на зразок: "Я гадаю, може..."; це створить певний рівень довіри до вас і ви будете знати значно більше про те, що відбувається з вашими дітьми, а, значить, зможете заздалегідь помітити появу тривожних ознак;
 - ніколи не висміюйте почуттів, думок і страхів дитини; не зраджуйте довірених вам таємниць;
 - дозволяйте дитині мати свою думку, відмінну від вашої, бо це станеться і без вашого дозволу;
 - не обтяжуйте дітей своїми життєвими проблемами, якщо діти не в змозі вам допомогти.

2. Добре навчайте дітей:

- навчати найкраще на власному прикладі;
- будьте терпеливими, похваліть, якщо добре, а помилки виправляйте без критики;
- чудовий спосіб навчання - рольова гра на тему "А що, якщо..."; дитина сприймає це дійсно як гру: "Що ти робитимеш, якщо старші хлопці вимагатимуть від тебе щось зробити?", "Що ти зробиш, якщо хтось буде

намагатися тебе скривдити?".

- при навчанні враховуйте і вікові особливості дитини; визначте, що дитина може робити вже зараз, а чого бажано навчити в майбутньому.

3. Потурбуйтеся про те, щоб дитина усвідомила, що вірогідність скоєння насильства по відношенню до неї зменшується, якщо вона буде уникати безлюдних місць. Можна провести з дитиною бесіди, розіграти кілька рольових ігор і, безумовно, продемонструвати все на власному прикладі.

4. Про що б не йшлося, але звичка аналізувати ситуацію виробилась в людини ще в пору боротьби за виживання в дикій природі. Постережіть за поведінкою тварин: вони щомиті оцінюють і уточнюють обстановку навколо себе; вони завжди насторожі. Навчайте дитину аналізувати, щоб вона в будь-якій ситуації мала змогу прийняти зважене рішення і не припустилася помилки, чого б справа не стосувалась: чи нового друга, чи переходу в іншу школу, чи поїздки в незнайоме місце.

5. Вчіть дитину мирно взаємодіяти з оточуючими:

- не тримати зла на тих, хто поряд;

- часто конфлікт можна розв'язати тим, що не поглиблювати його;

- діти дуже непослідовні у своїх симпатіях і прихильностях, тому уроки міжособистісних стосунків допоможуть вам зберегти їх від біди; наприклад, робити зауваження, використовуючи займенник "я", а не "ти", тобто: "Я втомився", а не "Ти мені набрид";

- спілкуватися з іншими людьми без грубощів, використовуючи всю можливу дипломатію, щоб не викликати в оточуючих злість і бажання помститися;

- звертати увагу на міміку і жести;

- корисно вміти поставити себе на місце опонента, постаратись зрозуміти

його, поглянути на себе з боку, що допоможе уникнути непорозумінь і в стосунках батьків з дітьми.

ПОРАДИ БАТЬКАМ:

як «тримати себе в руках» і не зриватися на дитині

- Поставте себе на місце дитини і постарайтесь зрозуміти її.
- Спробуйте зрозуміти причину вашого гніву. Можливо не дії дитини вас розізлили.
- Відразу все з'ясувай, наприклад: «Я засмучуюсь, коли ти не робиш вчасно уроки».
- Якщо чимось розгнівались, опануйте свої емоції: вийдіть з кімнати, дихайте глибоко, випийте чаю, вийдіть на прогулянку.
- Думайте про вирішення проблеми, а не про її суть. Поміркуйте над тим, що можна зробити зараз, щоб виправити ситуацію.
- Приділіть увагу собі, виділяйте для цього час, щоб уберегтися від емоційного вигорання.
- Розподіліть обов'язки у сім'ї, просіть у дітей про допомогу.
- Прислухайтесь до критики та порад інших, але фільтруйте їх.
- Зверніться до психолога за допомогою. В Україні є безкоштовні лінії психологічної підтримки для батьків.

Пам'ятка для батьків

- Пам'ятайте, що першим університетом життя для дитини є та сім'я, в якій народилася дитина. Завдання обох батьків полягає в тому, щоб створити в сім'ї атмосферу любові, довіри, духовного настрою та комфорту.
- Не дивіться на дитину, як на особисту

власність. Ви дали дитині фізичне тіло, а душа її належить світові.

Сприймайте дитину як особистість – єдину, унікальну і неповторну.

- Завжди пам'ятайте: насильство над дітьми – це протиприродний акт, який забороняється законом. В Сімейному Кодексі сказано так: «Забороняються фізичні покарання дітей батьками та інші види покарань, які принижують людську гідність. Дитина має право на належне батьківське виховання».
- Не виражайте часто свого невдоволення, критики. Це породжує неприязнь та ворожість в стосунках дітей і батьків.
- Давайте дітям можливість відчувати ваше визнання і схвалення. Ніколи не старайтесь запевнити дитину в тому, що вона погана.
- Будьте тактовними у стосунках з дітьми. Давайте приклад емоційного самоконтролю і витримки.
- Показуйте приклад позитивних дій та вчинків дітям не на словах, а в конкретних справах.
- Завжди давайте дитині шанс на право бути кращою.
- Пам'ятайте, що в сім'ї дитина пізнає, як взаємодіяти з іншими людьми, як ставитися до себе і до оточення, як упоратися з труднощами і, зрештою, зрозуміти, що таке життя.